

з метою поповнення банківського капіталу, який виступає гарантом стійкості, ліквідності, платоспроможності та стабільного розвитку банківської

установи. Тому відкриття депозитних вкладів на сьогодні є найважливішим етапом поповнення капіталу, співпраці банку та клієнта.

Список літератури:

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М. : Соцэкгиз, 1962. – 684 с.
2. Роуз П.С. Банковский менеджмент / П.С. Роуз ; пер. с англ. 2-го изд. – М. : Дело Лтд, 1995. – 768 с.
3. Алексеенко М.Д. Капітал банку питання теорії і практики : [монографія] / М.Д. Алексеенко – К. : КНЕУ, 2002. – 276 с.
4. Банківські операції : [підручник] / За ред. д. е. н., проф. О.В.Дзюблюка ; 2-ге вид., випр. і доп. – Тернопіль : Тернограф, 2013. – 688 с.
5. Гроші та кредит : [підручник] / [М. Савлук, А. Мороз, М. Пудовкіна та ін.] ; за заг. ред. М. Савлука ; 3-є вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 598 с.
6. Основні показники діяльності банків України / Національний банк України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
7. Мельник А. Аналіз залучення фінансових ресурсів банківською системою України / А. Мельник // Економіка та держава. – 2014. – № 5. – С. 72–74.

Галапул Л. О.

Тернопольский национальный экономический университет

АНАЛИЗ ФОРМИРОВАНИЯ ПРИВЛЕЧЕННОГО КАПИТАЛА БАНКОВСКОЙ СИСТЕМОЙ УКРАИНЫ

Резюме

Освещены основные тенденции развития банковского рынка по привлечению капитала с депозитных источников. Охарактеризован привлеченный банковский капитал и осуществлен структурный анализ рынка привлеченных средств банка в разрезе групп банков и клиентов. Исследована структура привлеченного капитала по срокам погашения и в разрезе валют. Предложены методы, способствующие привлечению средств населения с целью обеспечения необходимым объемом капитала отечественные банковские учреждения и эффективной их деятельности.

Ключевые слова: банковский капитал, привлеченный капитал, банковские учреждения, депозитные вклады, банковская система.

Halapup L. O.

Ternopil National Economic University

ANALYSIS OF THE RAISED CAPITAL FORMATION BY THE UKRAINIAN BANKING SYSTEM

Summary

The basic trends of the banking market to attract capital from deposit sources are highlighted. The raised bank capital is characterized and capital market structural analysis of borrowed funds of the bank in conditions of groups of banks and clients are performed. Also, the structure of capital raised by maturity and by currency is investigated. Methods that promote the involvement of public funds to ensure the necessary amount of capital, domestic banks and their activities effectively are proposed.

Keywords: bank capital, the raised capital, banks, deposits, the banking system.

УДК 336.7(477)

Ганущак Т. В.

Київський університет ринкових відносин

СУЧАСНИЙ СТАН ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Досліджено сучасний стан платіжної системи України. Відображено підходи до економічної категорії «платіжна система». Надано власну дефініцію платіжної системи України. Наведено пропозиції щодо розвитку платіжної системи України.

Ключові слова: платіжна система, банкомат, платіжна картка, система електронних платежів, банк, небанківська установа.

Постановка проблеми. Кризова ситуація, що є характерною для економіки країни, в наші дні є досить болючою проблемою, що торкається всіх сфер суспільного життя. Не обходить стороною вона й банківську систему України. Від ступеня довіри до банківської системи залежить розвиток платіжної системи України. На сьогоднішній день

в Україні переважає готівковий обіг, що ускладнює контроль грошової маси країни, визначає рівень відсталості від провідних країн світу. Банк є гарантом ефективного функціонування платіжної системи кожної країни. При втраті зв'язку учасників та платіжної організації вся платіжна система стає недієвою. Тому досі залишаються актуальними

наукові та практичні надбання щодо забезпечення діяльності та розвитку платіжної системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Забезпечення діяльності та розвиток платіжної системи України в сучасних умовах невизначеності є предметом вивчення, про що свідчить значна кількість наукових праць. Дослідженням платіжної системи займалися, зокрема: Т.Я. Андрейків, С.Г. Арбузов, Ю.С. Балакіна, В.В. Васильєва, О.В. Васильченко, О.Д. Вовчак, Н.Е. Дєєва, О.М. Коробейникова, Д. Косова, І.С. Кравченко, В. Кравчук, А.А. Папаїка, О. Прем'єрова, О.Р. Циганов, Г.Є. Шпаргало.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість публікацій, і досі існують не розв'язані проблеми, пов'язані із забезпеченням діяльності та розвитком платіжної системи. Розв'язання цього завдання ускладнюється через відсутність єдиного наукового системного підходу та єдиного понятійно-категоріального апарату.

Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану платіжної системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Платіжні системи та системи розрахунків відіграють провідну роль в економіці країни, забезпечуючи здійснення суб'єктами економіки переказу коштів і розрахунків за зобов'язаннями, що виникають у процесі економічної діяльності. За допомогою платіжних систем центральний банк або учасники ринку за потреби здійснюють підтримку ліквідності інших учасників з метою забезпечення розрахунків за зобов'язаннями в усій фінансовій системі країни. Через окремі платіжні системи проходять зна-

чні грошові потоки, тому порушення в роботі цих систем, невиконання одним чи кількома членами, учасниками платіжної системи своїх зобов'язань можуть призвести до системного ризику, негативно вплинути на стабільність фінансової системи, підірвати довіру суспільства до грошей. Отже, побудова платіжних систем та управління ними мають організовуватися таким чином, щоб ризики в їх діяльності були мінімальними [1].

Платіжна система діє відповідно до правил, установлених платіжною організацією відповідної платіжної системи; внутрішньобанківська платіжна система діє відповідно до внутрішніх документів банку; діяльність платіжної системи має відповідати вимогам законодавства України [2, с. 51; 3, с. 54]. Платіжна система України регулюється Законом України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні». Відповідно до цього Закону, платіжна система – це «платіжна організація, учасники платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними при проведенні переказу коштів». Проведення переказу коштів є обов'язковою функцією, що має виконувати платіжна система [4].

Деякі вчені-економісти підходять до визначення платіжної системи як макроекономічної категорії та визначають її зміст, виходячи з структури. Існують наступні підходи щодо дефініції економічної категорії «платіжна система», а саме: структурний, структурно-функціональний, інституційний, організаційно-функціональний (табл. 1).

Рівень розвитку платіжної системи прямо пропорційно залежить від її мобільності, швидкості,

Таблиця 1

Підходи до економічної категорії «платіжна система»

Назва підходу	Автори	Зміст підходу
Структурний [2, с. 51; 3, с. 54]	Т.Д. Косова, А.А. Папаїка, С.Г. Арбузов, О.Р. Циганов, Н.Є. Дєєва, О.Д. Вовчак, Г.Є. Шпаргало, Т.Я. Андрейків	Набір платіжних інструментів, банківських процедур і, як правило, міжбанківських систем переказу коштів, поєднання яких забезпечує грошовий обіг разом з інституційними й організаційними правилами та процедурами, що регламентують використання цих інструментів і механізмів
Структурно-функціональний [5, с. 98]	О.М. Коробейникова, Ю.Ю. Мазіна, Б. Саммерс, М. Цєрасіно	Сукупність фінансових інструментів, що здійснюють операційну, координаційну та інші види діяльності у сфері здійснення платежів і розрахунків в економіці та її окремих секторах
Інституційний [6]	Н.В. Байдукова	Інституційне утворення, у основі якого лежить сукупність звичаїв, норм та правил, договірних відносин, технологій, технічних засобів, методик та організації розрахунків, за допомогою яких всі учасники можуть здійснювати фінансові операції і розрахунки один із одним
Організаційно-функціональний [6]	Б. Саммерс	Ряд правил, установ і технічних механізмів для переказу коштів, що є невід'ємною частиною грошово-кредитної системи такої економіки

Джерело: складено автором

Таблиця 2

Внутрішньобанківські платіжні системи станом на 01.01.2015 р. [9]

№	Найменування платіжної системи	Найменування платіжної організації	Дата внесення відомостей до Реєстру
1	Avant-Garde	ПАТ «Авант-Банк»	30.04.2014
2	Freesend	ПАТ «Банк Кредит Дніпро»	30.04.2014
3	KrussPay	ПАТ «Банк Київська Русь»	30.04.2014
4	«Грінвіч»	ВАТ КБ «Хрещатик»	30.04.2014
5	«Гроші блискавкою»	ПАТ «Кредобанк»	30.04.2014
6	«Ластівка»	ПАТ «Український професійний банк»	30.04.2014
7	«Металкарт»	АТ «МетаБанк»	30.04.2014
8	«Миттєвий переказ»	ПАТ АКБ «Індустріалбанк»	30.04.2014
9	«Правекс-телеграф»	ПАТКБ «Правекс-Банк»	30.04.2014
10	«Система термінових переказів «Швидка копія»	АТ «Ощадбанк»	30.04.2014
11	«Фінексспрес»	ПАТ «КБ «Фінансова ініціатива»	30.04.2014
12	«Дельта Перекази»	АТ «Дельта Банк»	23.05.2014
13	«За мить»	АТ «Укрсиббанк»	12.11.2014
14	EximCash	АТ «Укресімбанк»	12.11.2014

зручності у використанні. Окрім платіжних терміналів, від поширення яких залежить розвиток платіжної системи, ще більший вплив мають банкомати [7, с. 36].

У сучасній практиці розрахунків в розвинених країнах використовується велика кількість платіжних інструментів, але переважна роль відводиться автоматизованим безготівковим платежам. Найбільш поширеними є такі їх види: кредитні картки, дебетні картки, розрахункові (платіжні) картки, чеки, векселі.

Станом на 1 січня 2015 р. учасниками системи електронних платежів були 359 установ, із них: 163 банки України; 134 філії банків України; 26 органів Державної казначейської служби України; 36 установ Національного банку України. Середньоденний залишок коштів на рахунках учасників системи електронних платежів становив 34,3 млрд. грн., а середньодобовий коефіцієнт обігу коштів за рахунками учасників системи – 1,67 [8].

Враховуючи дані таблиці 2, станом на 01.01.2015 р. на території України функціонують такі внутрішньобанківські платіжні системи: Avant-Garde, Freesend, KrussPay, «Грінвіч», «Гроші блискавкою», «Ластівка», «Металкарт», «Миттєвий переказ», «Правекс-телеграф», «Система термінових переказів «Швидка копія», «Фінексспрес», «Дельта Перекази», «Замить», EximCash.

Відповідно до таблиці 3, станом на 01.01.2015 р. на території України функціонують такі платіжні системи, платіжними організаціями яких є банки:

Welsend, «Аваль-Експрес», «СОФТ», PrivatMoney, FLASHPAY, AVERS, The Money.

Відповідно до таблиці 4, станом на 01.01.2015 р. в Україні існують такі платіжні системи, платіжними організаціями яких є небанківські установи: «Поштовий переказ», «ІнтерПейСервіс», «24NONSTOP», «Фінансовий світ», «Розрахункова фондова система», «ГлобалМані», «ОМП», «ЕлМІ».

Рис. 1. Кількість клієнтів – суб'єктів господарювання та фізичних осіб, які відкрили в банках поточні та вкладні (депозитні) рахунки, млн. грн. [11]

Кількість клієнтів банку фізичних та юридичних осіб станом на 01.01.2015 р. збільшилася у порівнянні з 2014 р., але ми можемо спостерігати загальну тенденцію до спаду за останні п'ять років, на що вплинули внутрішньополітичні та зовнішньополітичні протиріччя.

Загальна кількість відкритих рахунків клієнтів станом на 01.01.2015 р. складала 117,5 млн.,

Таблиця 3

Платіжні системи, платіжними організаціями яких є банки станом на 01.01.2015 р. [10]

№ з/п	Найменування платіжної системи	Найменування платіжної організації	Дата видачі свідоцтва	Вид платіжної системи	Ознака платіжної системи
1	Welsend	АБ «Укргазбанк»	04.02.2013	Система переказу коштів	Міжнародна
2	«Аваль-Експрес»	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	07.07.2010	Система переказу коштів	Внутрішньодержавна
3	«СОФТ»	ПАТ «Укрсоцбанк»	26.08.2009	Система переказу коштів	Внутрішньодержавна
4	PrivatMoney	ПАТ «КБ «ПриватБанк»	19.07.2010	Система переказу коштів	Міжнародна
5	FLASHPAY	ПАТ «Банк Фамільний»	14.08.2014	Система переказу коштів	Внутрішньодержавна
6	AVERS	АТ «Банк «Фінанси та кредит»	27.05.2008	Система переказу коштів	Міжнародна
7	The Money	ПАТ «КБ «Фінансова ініціатива»	06.10.2014	Система переказу коштів	Внутрішньодержавна

Таблиця 4

Платіжні системи, платіжними організаціями яких є небанківські установи станом на 01.01.2015 р. [10]

№	Найменування платіжної системи	Найменування платіжної організації	Дата видачі свідоцтва (дозволу)	Вид платіжної системи	Ознака платіжної системи
1	«Поштовий переказ»	УДППЗ «Укрпошта»	29.12.2009; 11.01.2011; 19.03.2013	Система переказу коштів	Внутрішньодержавна
2	«ІнтерПей Сервіс»	ПАТ «Запоріжжв'язок-сервіс»	11.08.2010	Система переказу коштів	Внутрішньодержавна
3	24NONSTOP	ТОВ «АЙ ТІ ФІНАНС»	24.03.2014	Система переказу коштів	Внутрішньодержавна
4	«Фінансовий світ»	ТОВ «Українська платіжна система»	16.07.2009	Система переказу коштів	Внутрішньодержавна
5	Розрахункова фондова система»	ПАТ «ФК «Сучасні кредитні технології»	17.11.2009 07.02.2012	Система розрахунків за угодами щодо цінних паперів	Внутрішньодержавна
6	«ГлобалМані»	ТОВ «Глобалмані»	14.09.2010; 27.05.2011; 08.09.2011; 02.04.2013; 29.07.2013	Система переказу коштів	Внутрішньодержавна
7	«ОМП»	ТОВ «ФК «ОМП-2013»	13.10.2014	Система переказу коштів	Внутрішньодержавна
8	«ЕлМІ»	ДП «ФК «ЕлМІ»	20.01.2015	Система розрахунків	Внутрішньодержавна

у тому числі поточних – 101,1 млн. (86,0% від загальної кількості рахунків, відкритих у банках); вкладних – 16,4 млн. (14,0% від загальної кількості рахунків, відкритих у банках). За 2014 р. загальна кількість відкритих клієнтами рахунків збільшилася на 1,5 млн.

Рис. 2. Кількість рахунків клієнтів банків, млн. грн. [11]

Загальна кількість рахунків клієнтів банків на 01.01.2015 р. у порівнянні з відповідним періодом мала тенденцію до збільшення, але у порівнянні з січнем 2011–2013 рр. спостерігаємо суттєве скорочення.

Частка рахунків фізичних осіб складає 96,5% від усіх відкритих рахунків клієнтів (97,2 млн.

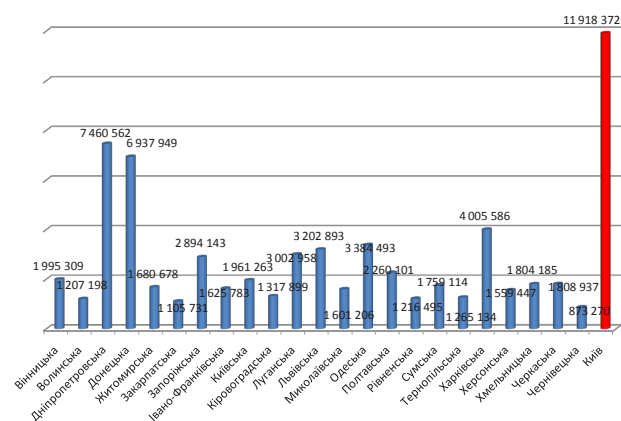

Рис. 3. Кількість платіжних карток в регіональному розрізі станом на 01.10.2014 р. [11]
Джерело: зроблено автором на основі звітних даних НБУ за 2014 р.

поточних рахунків і 16,2 млн. вкладних (депозитних) рахунків).

Відповідно до наведеної таблиці 5, можна стверджувати, що стан платіжної системи України погіршується швидкими темпами. Станом на 01.01.2015 р. у порівнянні з відповідним періодом 2014 р. банків – членів карткових платіжних систем зменшилося на 15 шт., держателів платіжних карток збільшилося на 1 930 тис. осіб, кількість платіжних карток в обігу зросла на 825 тис. шт., але активність платіжних карток знизилася на 2 580 тис. грн., кількість банкоматів скоротилася на 3 754 шт.

Відповідно до рис. 5, можна побачити, що станом на 01.10.2014 р. найбільша кількість платіжних карток в спостерігається в Києві.

Використання платіжних карток дедалі більше поширюється у світі. Вони стають найбільш часто використовуваним інструментом безготівкових розрахунків у більшості країн. Так, їх частка в загальній кількості трансакцій є значною в Саудівській Аравії (99%), Китаї (71,7%), Канаді (69%), Індії (66,6%), Швеції (59,3%) [12, с. 16].

Висновки. Дослідивши підходи щодо дефініції «платіжна система», можна зробити висновки, що на сьогоднішній день немає єдиної точки зору щодо визначення даного поняття. Досліджені визначення доповнюють один одного, не суперечать. На думку автора, платіжна система є складовою частиною фінансового ринку, що відображає сукупність економічних відносин між певними контрагентами, забезпечує здійснення розрахунків за платежами і переказами учасників і користувачів платіжних систем або третіх осіб шляхом взаємодії на основі законодавства.

Станом на 01.01.2015 р. в Україні існує чотири внутрішньобанківські платіжні системи; сім платіжних систем, платіжними організаціями яких є банки; вісім платіжних систем, платіжними організаціями яких небанківські установи.

Стан платіжної системи України погіршується швидкими темпами, не дивлячись на те, що кількість держателів платіжних карток та карток в обігу збільшилася, але кількість банків, банкоматів та активність платіжних карток скоротилася. На це вплинули значною мірою внутрішньополітичні та зовнішньополітичні протиріччя країни. Скорочення активності платіжних карток свідчить про недовіру, низьку свідомість, неграмотність в безготівкових розрахунках населення. Громадяни надають перевагу більш ліквідним грошам – готівковим

Таблиця 5

Загальні дані про кількість клієнтів, платіжних карток та платіжних пристроїв [11]

Дані станом на:	Банки – члени карткових платіжних систем	Держателі платіжних карток (тис. осіб)	Платіжні картки в обігу (тис. шт.)	Платіжні картки активні (тис. шт.)	Банкомати (шт.)
01.01.2002	58	3 214	-	3 630	1 830
01.01.2003	77	5 696	-	6 150	2 618
01.01.2004	87	10 525	-	11 529	5 027
01.01.2005	93	15 735	-	17 080	8 104
01.01.2006	101	21 831	-	24 780	11 325
01.01.2007	111	29 414	-	32 474	14 718
01.01.2008	127	35 723	-	41 162	20 931
01.01.2009	139	37 232	45 346	38 576	27 965
01.01.2010	146	39 395	44 469	29 104	28 938
01.01.2011	141	39 942	46 375	29 405	30 163
01.01.2012	142	35 179	57 893	34 850	32 997
01.01.2013	142	44 339	69 826	33 106	36 152
01.01.2014	143	49 719	69 726	35 622	40 350
01.01.2015	128	51 649	70 551	33 042	36 596
01.07.2015	109	47 510	65 388	30 096	34 325

коштам. Для ефективної роботи платіжної системи необхідна злагоджена робота всіх її елементів і головне – довіра всіх учасників. Доцільно проводити систематизовану політику та стратегію зниження рівня впливу кризи на стан національної економіки та відновлювати довіру до системи електронних платежів. Для розвитку платіжної системи в Україні, на нашу думку, необхідно: здійснити перепідготовку персоналу; проводити роз'яснювальну роботу серед школярів, студентів та науковців, пересічних громадян; підтримувати тісний взаємозв'язок освітян, науковців, роботодавців, держави та іноземних партнерів.

Необхідно підвищити систему захисту безготівкових розрахунків, проводити роз'яснювальну роботу

серед населення, нагадувати про систему безпеки, яка залежить не тільки від банківської установи, але й від окремого громадянина. Розвиток платіжної системи в Україні дасть можливість: цілодобово мати доступ до готівкових коштів в банкоматах; сплачувати за товари та послуги безготівково та у мережі Інтернет; контролювати та управляти грошовими розрахунками дистанційно через Інтернет-банкінг; швидко оплачувати послуги, такі як комунальні, Інтернет, поповнення рахунків мобільних телефонів, телебачення; надійне збереження коштів.

На нашу думку, розвиток сучасної платіжної системи у євроінтеграційному напрямку можливий лише за рахунок трансфертів з Європейського Союзу.

Список літератури:

1. Концепція запровадження нагляду (оверсайта) за платіжними системами в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73881>.
2. Косова Т.Д. Центральний банк и денежно-кредитная политика / [Т.Д. Косова, А.А. Папаика, С.Г. Арбузов, О.Р. Цыганов, Н.Е. Деев]. – К. : Центр учебной лит-ры, 2011. – 328 с.
3. Вовчак О.Д. Платіжні системи : [навч. посіб.] / [О.Д. Вовчак, Г.Є. Шпаргало, Т.Я. Андрейків]. – К. : Знання, 2008. – 341 с.
4. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.
5. Коробейникова О.М. Теоретико-методологический анализ сущности локальных платёжных систем / О.М. Коробейникова // Современная экономика: проблемы, тенденции, перспективы. – 2013. – № 9. – С. 94–108.
6. Кравченко І.С. Визначення сутності поняття «платіжна система» / І.С. Кравченко, Ю.С. Балакіна [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://fp.cibs.ck.ua/files/1403/14kivsp.pdf>
7. Васильєва В.В. Фінансовий ринок : [навч. посіб.] / В.В. Васильєва, О.В. Васильченко. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.
8. Небанківські фінансові установи, яким Національним банком України видано ліцензії на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3003638&cat_id=3003637.
9. Внутрішньобанківські платіжні системи [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=7746602&cat_id=8436159.
10. Внутрішньодержавні платіжні системи та міжнародні платіжні системи, платіжними організаціями яких є резиденти [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=7746551&cat_id=8436158.
11. Інформація про кількість клієнтів банків та кількість відкритих клієнтами рахунків [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=66320&cat_id=66315.
12. Кравчук В. Ринок карткових платежів України: міжнародний досвід та національне регулювання / В. Кравчук, О. Прем'єрова // Аналітичний звіт. – К. : АДЕФ-Україна, 2012. – 60 с.

Ганущак Т.В.

Киевский университет рыночных отношений

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПЛАТЕЖНОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Резюме

Исследовано современное состояние платежной системы Украины. Отображены подходы к экономической категории «платежная система». Представлена собственная дефиниция платежной системы Украины. Приведены предложения относительно развития платежной системы Украины.

Ключевые слова: платежная система, банкомат, платежная карта, система электронных платежей, банк, небанковское учреждение.

Hanushechak T. V.

Kyiv University of Market Relations

MODERN STATE OF UKRAINIAN PAY SYSTEM

Summary

The article tackles with the state of payment system in Ukraine. There have been given the approaches to the economic category of «payment system». The personal definition of payment system of Ukraine is represented. The author gives suggestions on the development of the payment system of Ukraine.

Keywords: payment system, ATM, payment card, system of e-Payments, bank, nonbank organizations.